

De nasjonale
forskningsetiske
komiteene

Årsmelding 2022

Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning (Granskingsutvalget)

Innhold

Innhold	2
1. Om Granskingsutvalget	2
1.1 Oppgaver	2
1.2 Medlemmer 2022	3
1.3 Sekretariatet	3
2. Granskingsutvalgets virksomhet i 2022	3
2.1 Møter	3
2.2 Saker	3
2.3 Høringer	4
2.4 Oppdrag i tildelingsbrevet for 2022	5
2.5 Møteplasser	5
2.6 Internasjonalt	5
2.7 Media	5
3. Prinsipielle avklaringer	6
4. Gjennomgang av rapporter og henvendelser behandlet i 2022	6
4.1 Rapporter fra forskningsinstitusjoner	6
4.2 Henvendelser til Granskingsutvalget om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer	8

1. Om Granskingsutvalget

1.1 Oppgaver

Granskingsutvalget er en faglig uavhengig del av forvaltningsorganet De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK). Utvalget er lovfestet, jf. Lov av 28. april 2017 nr 23 om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) § 7, og har følgende oppgaver:

- Behandle klager i saker der en forskningsinstitusjon har konkludert med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig
- Veilede om behandling av uredelighetssaker
- Motta rapporter fra forskningsinstitusjoner om behandlingen av saker som gjelder mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.
- Behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer på eget initiativ
- Vurdere uredeligheten i saker som er påklaget til Kunnskapsdepartementet etter universitets- og høyskoleloven § 4-13 første ledd

Granskingsutvalget skal avgi en offentlig årsmelding om sin virksomhet, jf. forskrift av 5. mars 2018 nr 321 om forskningsetiske komiteer og utvalg (forskningsetikkforskriften) § 8.

1.2 Medlemmer 2022

Kunnskapsdepartementet oppnevner Granskingsutvalgets medlemmer. Oppnevningsperioden for sittende utvalg er 1. januar 2022 til og med 31. desember 2025.

I 2022 har Granskingsutvalget hatt denne sammensetningen:

Irene Vanja Dahl (leder), Jan G. Bjålie (nestleder), Anne Ingeborg Myhr, Jette Kofoed, John-Arne Skolbekken, Ida Skaar, Biplab Kumar Datta og Markus Hoel Lie.

Følgende var i 2022 oppnevnt som varamedlemmer, i numerisk rekkefølge:

1 Nina Johannesen, 2 May-Brith Ohman Nielsen, 3 Geir Sverre Braut

Varamedlemmene møter fast på Granskingsutvalgets møter.

1.3 Sekretariatet

Sekretariatet ivaretar de daglige oppgavene for Granskingsutvalget, blant annet løpende saksbehandling, veiledning og kontakt med forskningsinstitusjoner, forskere og allmenheten, foredragsvirksomhet, kontakt med de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene og deltakelse i det europeiske nettverket European Network for Research Integrity Offices (ENRIO). Sekretariatet for Granskingsutvalget har i 2022 bestått av sekretariatsleder Lene Os Johannesen (1. januar til 1. mars) og sekretariatsleder Ragnhild Aursnes Dammen (1. mars til 31. desember).

2. Granskingsutvalgets virksomhet i 2022

2.1 Møter

Granskingsutvalget avholdt fem møter i løpet av 2022, hhv. 8. mars, 4. mai, 2. juni, 16. september og 7. november. Møtene ble avholdt fysisk, med unntak av møtet 4. mai som var et digitalt møte. Utvalget ønsker at ett møte per år avholdes digitalt, av miljøhensyn.

2.2 Saker

Granskingsutvalget mottok ingen klagesaker i 2022. Utvalget behandlet heller ingen saker på eget initiativ og mottok ingen saker på å vurdere uredeligheten i saker som er påklaget til Kunnskapsdepartementet etter universitets- og høyskoleloven § 4-13 første ledd.

Utvalget mottok i 11 rapporter fra forskningsinstitusjoner og 1 rapport fra et redelighetsutvalg om behandling av saker om mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Fem

av rapportene mottok utvalget etter årets siste utvalgsmøte og disse vil bli behandlet i 2023 og derfor også omtalt i årsmeldingen for 2023. I tillegg behandlet utvalget i 2022 også en rapport fra desember 2021. Se omtalen av behandlede rapporter nedenfor under pkt. 4.1.

Granskingsutvalget mottok fire henvendelser som gjaldt mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Tre av disse resulterte i at utvalget veiledet ved å vise til hovedprinsippet i forskningsetikkloven om at saker skal behandles på institusjonen først. En av henvendelsene ble besvart med at saken falt utenfor Granskingsutvalgets mandat da den handlet om en PHD-kandidats rett til mer veiledning samt HR, begge forhold som reguleres av annet regelverk enn forskningsetikkloven. Se omtalen av mottatte henvendelser nedenfor under pkt. 4.2.

Til tabellen: En sak kan gjelde flere typer normbrudd. Tabellen viser forekomsten av typer av normbrudd, ikke antallet saker.

2.3 Høringer

Granskingsutvalget deltar jevnlig i FEKs felles arbeid med å sende svar på høringer. I 2022 bidro utvalget med konkret tekstinnspill til felles hørings svar til høringen av rapport fra ekspertutvalget om finansiering av universiteter og høyskoler.

2.4 Oppdrag i tildelingsbrevet for 2022

Kunnskapsdepartementet ga oppdrag til Granskingsutvalget i tildelingsbrevet til FEK for 2022, om i løpet av 2022 å vurdere om det burde gjøres endringer i utvalgets veileder til forskningsinstitusjonene om rapportering av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Som del av å gjennomføre denne vurderingen innhentet utvalget innspill fra forskningsinstitusjonene. Henvendelsen ble sendt ut til ca 108 forskningsinstitusjoner og 21 av disse svarte. På bakgrunn av innspillsrunden og etter selvstendige vurderinger i utvalget kom utvalget til at det vil være hensiktsmessig å gjennomføre noen justeringer i veilederen. Kunnskapsdepartementet ble informert skriftlig om konklusjonen i desember 2022 og ble samtidig informert om at Granskingsutvalget planlegger å gjennomføre disse justeringene i løpet av 2023.

2.5 Møteplasser

Granskingsutvalget har som mål å besøke en forskningsinstitusjon hvert år. Det ble ikke avholdt institusjonsbesøk i 2022. Det var pandemi på starten av året og et besøk som var under planlegging ble ikke gjennomført da det viste seg ikke gjennomførbart å finne en dato som passet for alle parter.

Utvalget har pleid å arrangere et nasjonalt seminar for behandling av uredelighetssaker ca. hver 18. måned. Et slikt seminar ble sist gjennomført i november 2021 og det var dermed ikke aktuelt å arrangere seminar i 2022.

Ny sekretariatsleder for Granskingsutvalget har foreløpig ikke videreført de uformelle digitale «kaffemøtene» for sekretariatene for institusjonenes redelighetsutvalg. Å gjeninnføre dette vil vurderes når ny sekretariatsleder er godt inne i arbeidet.

2.6 Internasjonalt

De nasjonale forskningsetiske komiteene er medlem av ENRIO, en europeisk organisasjon for forskningsintegritet og behandling av uredelighetssaker. ENRIO-møtene avholdes to ganger pr år og sekretariatsleder for Granskingsutvalget deltok i 2022 på møtene i april og oktober. Sekretariatsleder har også møtt delegasjoner fra hhv. Thailand (i mai) og Finland (i oktober) som har kommet på besøk for gjensidig læring.

2.7 Media

Granskingsutvalgets leder, Irene V. Dahl, har ved noen anledninger blitt kontaktet av media med spørsmål av generell karakter relevant for Granskingsutvalgets fagområde.

3. Prinsipielle avklaringer

Tilknytningskravet for institusjonens ansvar for behandling av en uredelighetssak

En konkret sak ved en forskningsinstitusjon foranlediget et mer prinsipielt spørsmål til Granskingsutvalget om lovtolkning og hvor langt en forskningsinstitusjons behandlingsansvar strekker seg. Lovens utgangspunkt er at uredelighetssaker skal behandles ved forskningsinstitusjonene. Dette gir blant annet klagerett til Granskingsutvalget, altså en mulighet for behandling i to instanser, som ellers ikke gjelder. Spørsmålet var om en forskningsinstitusjons ansvar etter forskningsetikkloven § 6 utløses overfor en «privatist» som vil få sin doktorgrad bedømt av institusjonen, men som ellers ikke har noen annen tilknytning til institusjonen?

Utvalget kom til at koblingen mellom institusjonen og forskeren i et slikt tilfelle er tilstrekkelig til at behandlingsansvar inntreffer for institusjonen. Utvalget la vekt på følgende tre forhold:

- at det faktisk er en kobling mellom institusjonen og forskeren
- prinsippet om at lovens system er at saker skal behandles på institusjonene først for å muliggjøre en 2-instans-behandling
- at Granskingsutvalget i 2021 uttalte at det skal lite til for å si at tilstrekkelig tilknytning mellom forsker og institusjon foreligger.

Utvalget understreket samtidig følgende to forhold overfor institusjonen som stilte spørsmålet:

- Dette dreier seg om forholdet mellom produktet og institusjonen.
- Dette er Granskingsutvalgets fortolkning av en institusjons forpliktelse til å håndtere egen sak. Det er Kunnskapsdepartementet som har det overordnede ansvaret for forskningsetikkloven og tolkning av denne.

4. Gjennomgang av rapporter og henvendelser behandlet i 2022

4.1 Rapporter fra forskningsinstitusjoner

En rapport mottatt i desember 2021 og etter årets siste utvalgsmøte ble behandlet i 2022 og omtales derfor i rapporten her.

Granskingsutvalget mottok 12 rapporter i 2022. 11 av disse var fra forskningsinstitusjoner og 1 rapport var fra et redelighetsutvalg. 5 av disse rapportene ble mottatt i desember 2022 og kom dermed for sent til behandling på møte i 2022. Disse 5 rapportene vil bli behandlet av utvalget i 2023 og de vil derfor bli omtalt i årsmeldingen for 2023.

Rapportene gir innsikt i hvilke normbrudd som anses som alvorlige og problemstillingene institusjonene møter ved behandlingen av sakene. Granskingsutvalget ønsker å takke alle institusjonene som har oppfylt rapporteringsplikten i 2022.

Formålet med rapporteringsplikten er beskrevet slik på s. 72 i forskningsetikklovens forarbeider: «Rapporteringsplikten til Granskingsutvalget vil gi utvalget nødvendig kjennskap til uredelighetssaker ved institusjonene. Dette er nødvendig for at utvalget skal ha en reell mulighet til å fungere som en etterprøvende instans gjennom å ta opp saker på eget initiativ. Utvalget vil også bedre kunne ivareta sin veiledende rolle overfor institusjonene når de er kjent med saker og praksis hos de ulike institusjonene.»

Granskingsutvalget tar vanligvis rapportene til orientering uten ytterligere kommentarer. Andre ganger vil utvalget i tillegg gi veiledning om hvordan institusjonen kan gjøre noe enda bedre i behandlingen av fremtidige saker. Av og til vil det også kunne være aktuelt for utvalget å ta opp en rapportert sak til behandling på eget initiativ.

Rapport 1 (arkivsaksnr. 2021/166)

Forskningsinstitusjonen rapporterte om behandlingen av en sak som gjaldt vitenskapelig uredelighet under doktorgradsutdanning og der det ble konkludert med vitenskapelig uredelighet. Saken gjaldt en stipendiats midtveisevaluering, der stipendiaten presenterte resultater fra sitt prosjekt med bilder. Resultatene og bildene var i realiteten hentet fra andre, og var i tillegg blitt manipulert. Stipendiaten erkjente forholdet. Utvalget tok rapporten til orientering.

Rapport 2 (arkivsaksnr. 2022/58)

Rapportering om behandling av to saker, om henholdsvis selvplagiering og høyt antall publikasjoner. Institusjonen konkluderte med at det henholdsvis ikke forelå vitenskapelig uredelighet, og at det ikke forelå brudd på forskningsetiske retningslinjer for publisering. Rapporten har på grunn av behov for innhenting av mer informasjon vært oppe på flere utvalgsmøter. Rapporten var per 31. desember 2022 ikke ferdig behandlet av utvalget.

Rapport 3 (2022/35)

Rapport om behandling av varsel om plagiat/misbruk av intellektuell eiendom i forbindelse med forskningssøknad. Redelighetsutvalget fant ikke plagiat; av idé, metode, overordnet design eller spørreskjema. Redelighetsutvalget fant ikke systemfeil, men trekker frem læringspunkter knyttet til betydningen av konkurranseutsatte rammevilkår (forskningsmidler, publiseringsmålsettinger, forskerstillinger) på forskernivå og ledernivå. Utvalget tok rapporten til orientering.

Rapport 4 (arkivsaksnr. 2022/58)

Utvalget mottok en rapportering fra et redelighetsutvalg om behandling av en bekymringsmelding om protokollbrudd. Redelighetsutvalget konkluderte med at det ikke forelå vitenskapelig uredelighet. Granskingsutvalget tok rapporten til orientering.

Rapport 5 (arkivsaksnr. 2022/58)

Rapporten gjaldt behandling av en sak om henvendelse fra en tidligere ansatt som meldte om en artikkel der vedkommende ikke var blitt kreditert som medforfatter. Institusjonen konkluderte med at forholdet ikke representerte brudd på gjeldende anerkjente

forskningsetiske normer. Granskingsutvalget tok rapporten til orientering. Utvalget minnet samtidig, for fremtidige saker, om normen/retningslinjen om kollegialitet.

Rapport 6 (arkivsaksnr. 2022/58)

Institusjonen rapporterte om behandling av en påstand om manglende henvisning og potensielt plagiat. Institusjonen konkluderte med at det ikke forelå vitenskapelig uredelighet og fant ikke grunnlag for å anbefale tilbaketrekking av vitenskapelig arbeid. Institusjonen fant at det var en systemfeil at saken ikke hadde blitt behandlet på lavest mulig nivå på institusjonen. Granskingsutvalget tok rapporten til orientering.

Rapport 7 (arkivsaksnr. 2022/58)

Institusjonen rapporterte om en sak som gjaldt behandling av en påstand om brudd på redelighet, henvisningsskikk og kollegiale forhold. Institusjonen konkluderte med at det ikke forelå vitenskapelig uredelighet, at det ikke forelå systemfeil på institusjonen og at det ikke var noe grunnlag for å anbefale tilbaketrekking av vitenskapelig arbeid. Granskingsutvalget tok rapporten til orientering.

Rapport 8 (arkivsaksnr. 2022/58)

Det ble rapportert om behandling av en påstand om brudd på forskningsetiske normer i form av plagiat. Institusjonen konkluderte med at det ikke forelå vitenskapelig uredelighet, at det ikke forelå systemfeil på institusjonen og at det ikke var noe grunnlag for å anbefale tilbaketrekking av vitenskapelig arbeid. Granskingsutvalget tok rapporten til orientering.

4.2 Henvendelser til Granskingsutvalget om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer

Granskingsutvalget mottok fire henvendelser som gjaldt mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

Henvendelse 1 (arkivsaksnr. 2022/100)

Granskingsutvalget mottok i april en skriftlig henvendelse på engelsk fra en PHD-stipendiat om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Henvendelsen handlet om republisering, plagiering, rotasjon av forfatterskap og manipulasjon av referanser. Det ble informert om henvendelsen på utvalgsmøte 4. mai og henvender fikk deretter tilbakemelding om at saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer skal behandles først på institusjonen.

Henvendelse 2 (arkivsaksnr. 2022/116)

Henvendelsen kom først på telefon. En PHD-kandidat opplyste på engelsk å ikke få lov til å disputere og at tidligere veileder kom med påstand om klipp og lim/ plagiat. Vedkommende hadde forsøkt å kontakte forskjellige personer på forskningsinstitusjonen, også personene i redelighetsutvalget, men det viste seg at de engelske opplysningene om redelighetsutvalgets

kontaktpersoner var utdaterte. Sekretariatet henviste til de oppdaterte opplysninger om kontaktpersoner i redelighetsutvalget og opplyste om at slike saker må behandles på institusjonen først. Det ble informert om henvendelsen på utvalgsmøte 4. mai.

Etter dette tok personen igjen kontakt, denne gang skriftlig. Blant opplysningene var at institusjonens redelighetsutvalg hadde sett på saken og uttalt at saken ikke hørte hjemme hos dem da det ikke var en uredelighetssak. Henvendelsen ble diskutert på møte i Granskingsutvalget 16. september. Granskingsutvalget konkluderte med at saken faller utenfor Granskingsutvalgets mandat. Begrunnelsen var at saken primært handlet om en PHD-kandidats rett til mer veiledning. Saken inneholdt også HR-elementer. Begge forhold reguleres av annet regelverk enn forskningsetikkloven.

Henvendelse 3 (arkivsaksnr. 2022/95)

En forsker tok kontakt, på engelsk muntlig og skriftlig, vedrørende mulig plagiat. Det ble også opplyst at forskningsinstituttet ikke hadde etablert noe redelighetsutvalg. Saken hadde ikke vært behandlet på forskningsinstitusjonen. Saken var oppe på flere utvalgsmøter da henvender stadig tok kontakt med opplysning om at redelighetsutvalg fortsatt ikke var opprettet og at behandling av saken på institusjonen ikke virket til å komme ordentlig i gang. Granskingsutvalget fastholdt hovedprinsippet i forskningsetikkloven om at saker skal behandles på institusjonen først og kombinerte dette etter hvert med å gi veiledning og intensivert veiledning til institusjonen om forskningsinstitusjoners plikter etter forskningsetikkloven. Mot slutten av året ble utvalget informert om at institusjonen var godt i gang med å behandle saken som en forskningsetisk sak etter forskningsetikkloven.

Henvendelse 4 (arkivsaksnr. 2023/60)

Granskingsutvalget mottok en henvendelse om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Saken gjaldt mulig plagiat. Henvendelsen ble besvart av sekretariatet med at institusjonen vedkommende jobber på både har redelighetsutvalg og interne retningslinjer for behandling av slike saker (det ble vist til hvor informasjon om dette og relevante kontaktpersoner finnes) og det ble vist til at saker skal søkes løst på institusjonen først, men at vedkommende var velkommen til å ta kontakt igjen ved behov. Vedkommende har så langt ikke kommet tilbake med ny henvendelse. Informasjonen ble tatt til orientering av utvalget.